

Antonín Buchtel, sběratel s laskavou duší, a jeho kolekce hudebních nástrojů

Antonín Buchtel, A Collector with
a Kind Soul, and His Collection
of Musical Instruments

Tereza Žůrková – Daniela Kotašová
Dagmar Štefancová – Tomáš Slavický

NÁRODNÍ
MUZEUM

EDITIO MONOGRAPHICA
MUSEI NATIONALIS PRAGAE

NUM. 29

*„Čím jsem, co mám a čeho jsem jiným poskytnouti mohl,
za to vše musím děkovati jenom hudbě.“*

*“For all that I am, that I have, and that I have been able to provide to
others, for all of that I must thank music alone.”*

Antonín Buchtel, sběratel s laskavou duší, a jeho kolekce hudebních nástrojů

**Antonín Buchtel, A Collector with a Kind Soul,
and His Collection of Musical Instruments**

Tereza Žůrková – Daniela Kotašová – Dagmar Štefancová – Tomáš Slavický

Antonín Buchtel, sběratel s laskavou duší, a jeho kolekce hudebních nástrojů

Autoři: Mgr. Tereza Žůrková, Ph.D., Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D., PhDr. Dagmar Štefancová,
PhDr. Tomáš Slavický, Ph.D.
Vědecký redaktor: Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.
Recenzovali: Mgr. Kamil Bartoň, Ph.D.; PhDr. Petr Kalina, Ph.D.
Fotografie: Creative Dreamers Production, s.r.o., Jan Kříženecký, Ota Palán
Anglický překlad: Mark Newkirk
Grafická úprava: AGAMA® poly-grafický ateliér, s. r. o

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/21.I.a, 00023272).

Antonín Buchtel, A Collector with a Kind Soul, and His Collection of Musical Instruments

Authors: Mgr. Tereza Žůrková, Ph.D., Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D., PhDr. Dagmar Štefancová,
PhDr. Tomáš Slavický, Ph.D.
Scholarly editor: Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.
Reviewers: Mgr. Kamil Bartoň, Ph.D.; PhDr. Petr Kalina, Ph.D.
Photography: Creative Dreamers Production, s.r.o., Jan Kříženecký, Ota Palán
English translation: Mark Newkirk
Graphics: AGAMA® poly-grafický ateliér, s. r. o

This work was financially supported by Ministry of Culture of the Czech Republic (DKRVO 2019–2023/21.I.a, National Museum, 00023272).

Obsah / Table of Contents

Předmluva / <i>Foreword</i>	6/7	
Úvod / <i>Introduction</i>	10/11	
ANTONÍN BUCHTEL (1804–1882) / ANTONÍN BUCHTEL (1804–1882)		
Tomáš Slavický		
Obec Pastviny a buchtelovský mlýn / <i>The village Pastviny and the Buchtel Mill</i>	14/15	
Škola a středoškolské studium / <i>Studies at school and secondary school</i>	16/17	
Teologická studia / <i>Theological studies</i>	16/21	
Kooperátorská léta v Klášterci a hudební kultura Orlických hor v 1. polovině 19. století / <i>Years in Klášterec and musical culture in the Orlické Mountains in the first half of the 19th century</i> ..	20/23	
Farářem v Kyšperku / <i>Parish priest in Kyšperk</i>	24/27	
První charitativní projekty (1846–1848) / <i>First charitable projects (1846–1848)</i>	28/31	
Účast na kyšperském veřejném životě (1846–1850) / <i>Participation in the public life of Kyšperk (1846–1850)</i>	30/33	
Nové úřady a úkoly / <i>New official positions and tasks</i>	32/35	
Založení domu chudých (1869) / <i>Founding a house for the poor (1869)</i>	34/35	
Hudební aktivity / <i>Musical activities</i>	34/39	
Poslední léta života a literární činnost / <i>The last years of his life and literary activity</i>	38/41	
Epilog: Antonín Buchtel v pozdější paměti / <i>Epilogue: Antonín Buchtel remembered</i>	38/41	
ANTONÍN BUCHTEL – SBĚRATEL KNIH, HUDEBNIN A SKLADATEL / ANTONÍN BUCHTEL – A COLLECTOR OF BOOKS AND MUSIC AND A COMPOSER		
Dagmar Štefancová		42/43
Obsahová a jazyková charakteristika / <i>Characterisation of content and languages</i>	46/47	
Ve znamení klavíru / <i>Piano music and literature</i>	48/49	
Ve znamení dalších nástrojů / <i>Music and literature for other instruments</i>	54/55	
Hudební historie a její osobnosti / <i>Music history and historical figures</i>	58/57	
Vlastní skladby / <i>His own compositions</i>	60/59	
SBÍRKA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ / THE COLLECTION OF MUSICAL INSTRUMENTS		
Tereza Žůrková – Daniela Kotašová		
Historie sbírky a původ sběru / <i>History of the collection and origins of the collected items</i>	66/67	
Prezentace sbírky / <i>Presentation of the collection</i>	68/69	
Darování sbírky Museu království Českého / <i>Donation of the collection to the Museum of the Kingdom of Bohemia</i>	72/71	
Rekonstrukce sbírky / <i>Reconstruction of the collection</i>	80/77	
Současný stav sbírky / <i>Present condition of the collection</i>	90/91	
Charakteristika sbírky a její zhodnocení / <i>Characterisation and evaluation of the collection</i>	92/93	
KATALOG SBÍRKY HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ / CATALOGUE OF THE COLLECTION OF MUSICAL INSTRUMENTS		
Daniela Kotašová – Tereza Žůrková		
Chordofony / <i>Chordophones</i>	108/109	
Aerofony / <i>Aerophones</i>	184/185	
Idiofony / <i>Idiophones</i>	202/203	
Závěr / <i>Summary</i>	212/213	
Příloha: Seznam vlastních skladeb Antonína Buchtela / Appendix: List of Compositions by Antonín Buchtel		216/217
Soupis použitých pramenů a literatury / <i>Bibliography</i>	228/229	
Rejstřík jmenný / <i>Names index</i>	236	

Ve fondech Národního muzea – Českého muzea hudby (dále jen NM-ČMH) se nachází pozoruhodná sbírka hudebních nástrojů, pro niž se vžil označení Buchtelinum. Jedná se o soubor hudebních nástrojů, které ve druhé polovině 19. století muzeu věnoval kyšperský děkan Antonín Buchtel. Podstatná část těchto nástrojů patří ke zlatému fondu NM-ČMH a společně s dalšími vzácnými předměty tvořila¹ a tvoří² základ stálé muzejní expozice. Samostatného zpracování a publikování se mnohé z nástrojů dočkaly hned několikrát,³ neboť se v některých případech jedná skutečně o jedny z nejvzácnějších či nejzajímavějších předmětů muzejního nástrojového fondu, nicméně jako celku se jim dostalo pozornosti teprve v posledních letech⁴ a ke komplexnímu zhodnocení dochází až nyní v rámci této monografie. Dodatečně se tak podařilo (po téměř sto padesáti letech) splnit přání původního majitele.⁵

Ačkoli je tato publikace primárně zaměřena na Buchtelovu sbírku hudebních nástrojů, nebylo možné s ohledem na její rozmanitost a specifickou přehlížet osobnost samotného majitele a prostředí, které ho obklopovalo a snad též pomáhalo sbírku dotvářet. Kromě hudebních nástrojů vlastnil Buchtel i početnou kolekci písemných hudebních památek, které rovněž posilují celkový obraz Buchtela jako člověka-sběratele a milovníka hudební kultury. Z těchto důvodů jsme se rozhodli do knihy zařadit nejen podrobnou Buchtelovu biografii, ale také přehled jeho dalších sběratelských aktivit v oblasti hudební knihovny a notových materiálů a v neposlední řadě také přehled jeho vlastních kompozičních počínů.

Cílem prvních dvou kapitol je tedy představení Antonína Buchtela v šíři jeho zájmů a aktivit. Následující text se již plně věnuje sbírce hudebních nástrojů, jejímu pů-

vodu a osudům i organologickému zhodnocení. Vzhledem k historii sbírek NM-ČMH⁶ se autoři museli nejprve vypořádat s částečně chybějící či nedostatečnou historickou evidencí sbírky v rámci muzejního fondu. Původní muzejní evidence totiž sbírku zaznamenala do přírůstkových knih dodatečně až na počátku 20. století a srovnání se sekundárními prameny tak odhalilo určité nesrovnalosti v rozsahu darované sbírky. Navíc pozdější převod sbírky mezi odděleními muzea a nejednoznačná dokumentace jednotlivých předmětů v rámci starší evidence znesnadnila v řadě případů identifikaci. Prvním a nezbytným krokem proto byla samotná rekonstrukce Buchtelovy sbírky v její původní podobě i v rozsahu, ve kterém přešla do muzejních sbírek. Až na drobné výjimky se to snad podařilo a sbírka tak poprvé ožívá v celé své komplexnosti a rozmanitosti.

Kromě obsahového uchopení tématu si autoři museli položit několik formálních a metodologických otázek, jejichž řešení pro přehlednost a srozumitelnost uvádíme:

Vlastní jméno Antonína Buchtela lze podle pravidel českého pravopisu skloňovat jak se zachováním pohybného -e před koncovou souhláskou, tak i s jeho vypuštěním, přičemž zvykové pravidlo do jisté míry určuje, ve kterých případech ten který způsob upřednostnit. Protože jméno Buchtel stojí na hranici mezi oběma způsoby, rozhodli jsme se pro variantu skloňování, která v literatuře i pramenech převažuje, a navíc umožňuje jednodušší výslovnost (Buchtel – Buchtela). Druhá varianta skloňování (Buchtel – Buchtla) je v textu zachována pouze v přímých citacích z pramenů či literatury.

1 Nástroje byly vystavovány v rámci několika historických výstav a expozic, např. v expozici v klášteře Břevnov v roce 1950 (BUCHNER, Alexander. *Průvodce výstavou České hudební nástroje minulosti v břevnovském klášteře sv. Markéty*. Praha: Národní muzeum, 1950) či ve stálé expozici muzea, která byla umístěna až do roku 1989 ve Velkopřevorském paláci na Malé Straně (CULKA, Zdeněk – RUTOVÁ, Milada – KELLER, Jindřich – ŠERÝCH, Jaroslav. *Muzeum hudebních nástrojů. Katalog stálé expozice hudebních nástrojů hudebního oddělení Národního muzea v Praze*. 2. vyd. Praha: Národní muzeum, 1973).

2 Stálá expozice *Člověk – Nástroj – Hudba* (od roku 2004), krátkodobé výstavy.

3 Např. BUCHNER, Alexander. *Musikinstrumente von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Praha: Artia, 1971; BUCHNER, Alexander. *Musical Instruments: An illustrated History*. New York: Crown, 1973; ČÍZEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury*. Praha: Aventinum, 2002.

4 Především OTAVOVÁ, Marie. Sběratel unikátních hudebních nástrojů a podporovatel hudebního života žambereckého regionu – Páter Antonín Buchtel. In: *Náchodsko – od minulosti k dnešku*, 2012, svazek 7, s. 365–379. Srov. též OTAVOVÁ, Marie. Milovník hudby a sběratel vzácných hudebních nástrojů – páter Buchtel. *Žamberské listy*, 2. 2. 2004, roč. 2, č. 2, [s. 17–18] [online]. Dostupné z: <http://www.zamberk.cz> [cit. 2021-06-08].

5 „[...] at' jest na všechny tyto nástroje katalog zhotoven [...]“ Dopis, Antonín Buchtel Výboru Musea království Českého, 22. 5. 1874. Registratura Národního muzea, Archiv Národního muzea (dále jen ANM-RNM), karton 27, 1873–1874, pod. 31. 5. 1874, č. 63.

6 Nástroje byly zapsány původně do archeologického oddělení (dnešní Historické muzeum Národního muzea, Oddělení starších českých dějin). Srov. kapitolu Historie sbírky.

In the holdings of the National Museum – Czech Museum of Music (NM-ČMH), there is a remarkable collection of musical instruments that has come to be known as the “Buchtelinum”. This is a set of musical instruments donated to the museum in the latter half of the 19th century by Antonín Buchtel, Dean of Kyšperk (today Letohrad). Many of these instruments are among the most prized holdings of the NM-ČMH, and together with other rare objects, they have constituted¹ and still constitute² the foundation of the museum’s permanent exhibition. Many of the instruments have been examined and discussed in print separately several times³ because in some cases these truly are some of the rarest and most interesting objects in the museum’s instrument collection, but it has only been in recent years that the Buchtel collection has received attention as a whole,⁴ and a comprehensive evaluation is taking place only now within the framework of writing this monograph. In addition, in this way the wish of the original owner is being fulfilled (after nearly 150 years).⁵

Although this publication focuses primarily on Buchtel’s collection of musical instruments, in view of its diversity and peculiar characteristics, it was not possible to overlook the owner himself and the environment that surrounded him and perhaps also helped the collection take shape. Besides musical instruments, Buchtel also owned a sizeable collection of documentary musical artefacts that help give an overall picture of Buchtel as a person, a collector, and a lover of musical culture. For these reasons, we have decided to include not only a detailed biography of Buchtel, but also an overview of his other collecting activities in his music library and collection of musical scores. Last but not

least, there is an overview of music he composed himself.

The goal of the first two chapters is therefore to introduce Antonín Buchtel with the full range of his interests and activities. Thereafter, the text is fully devoted to the collection of musical instruments, their origins and fates, and their organological evaluation. In view of the history of collections at the NM-ČMH,⁶ the authors first had to deal with partially missing or insufficient historical records of the collection within the framework of the museum’s holdings. The original museum records for the collection were finally entered into the acquisition logs after the fact at the beginning of the 20th century, and comparisons with secondary sources have revealed certain discrepancies in the extent of the donated collection. In addition, the later transfer of the collection between departments and the ambiguous documentation of individual objects in the older records have made identification difficult in a number of cases. Therefore, the first essential step was the actual reconstruction of Buchtel’s collection in the form and extent in which it originally came into the museum’s holdings. Apart from some minor exceptions, this has perhaps been achieved, so the collection is being revived for the first time in all of its comprehensiveness and diversity.

Besides dealing with the factual treatment of the subject matter, the authors have also been faced with a number of questions of formalities and methodology. Their solutions are given here for the sake of clarity and comprehensibility:

- 1 The instruments have been on exhibit at several historical exhibitions, e.g. at an exhibition at the Břevnov Monastery in 1950 (cf. BUCHNER, Alexander. *Průvodce výstavou české hudební nástroje minulosti v břevnovském klášteře sv. Markéty*. Praha: Národní muzeum, 1950) or as a permanent museum exhibit, which was located until 1989 at the Palace of the Grand Priory (Velkopřevorský palác) in the Prague district Malá Strana (cf. CULKA, Zdeněk – RUTOVÁ, Milada – KELLER, Jindřich – ŠERÝCH, Jaroslav. *Muzeum hudebních nástrojů. Katalog stálé expozice hudebních nástrojů hudebního oddělení Národního muzea v Praze*. 2nd edition, Praha: Národní muzeum, 1973).
- 2 Permanent exhibit *Man – Instrument – Music* (since 2004), short-term exhibits.
- 3 E.g. BUCHNER, Alexander. *Musikinstrumente von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Praha: Artia, 1971; BUCHNER, Alexander. *Musical Instruments: An illustrated History*. New York: Crown, 1973; ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury*. Praha: Aventinum, 2002.
- 4 Especially in OTAVOVÁ, Marie. Sběratel unikátních hudebních nástrojů a podporovatel hudebního života žambereckého regionu – Páter Antonín Buchtel. In: *Náchodsko – od minulosti k dnešku*, 2012, vol. 7, pp. 365–379. Also cf. OTAVOVÁ, Marie. Milovník hudby a sběratel vzácných hudebních nástrojů – páter Buchtel. *Žamberské listy*, 2 Feb. 2004, vol. 2, no. 2, [pp. 17–18] [online]. Retrieved from: <http://www.zamberk.cz> [accessed on 8 June 2021].
- 5 “[...] have a catalogue made for all of these instruments [...]” Letter from Antonín Buchtel to the Committee of the Royal Bohemian Museum, 22 May 1874. The museum registry, National Museum Archive (ANM-RNM), carton 27, 1873–1874, 31 May 1874, no. 63.
- 6 At first the instruments were registered with the department of archaeology (now the Historical Museum of the National Museum, Department of Older Czech History). Cf. the chapter History of the Collection.

Hlavní působiště Antonína Buchtela, původním názvem Kyšperk, se v současné době nazývá Letohrad. Označení Kyšperk bylo používáno až do roku 1950, kdy se k městu připojily okolní obce Orlice, Kunčice a Rotnek. Jelikož bylo v daném společenském a politickém kontextu nepřijatelné, aby byl název města německého původu, došlo k přejmenování a městu bylo přiděleno jméno Orličné. To se však setkalo s nevolí občanů, proto se hledal název nový.⁷ Přejmenování Letohrad prosadil tehdejší kronikář František Skála jako spojení začátků slov „letovisko“ a „hradisko“. Vzhledem k tomu, že za Buchtelova života, a tedy ve většině pramenů i historické literatury, je obec označována názvem Kyšperk (resp. Geiersberg), podrželi se autoři v této monografii původního pojmenování obce.

Při tvorbě katalogu bylo nutné se vyrovnat s absencí jednotného přístupu ke zpracování hudebních nástrojů jako historických sbírkových předmětů muzejních institucí. Neexistující dokumentační norma pro jednotlivé skupiny nástrojů je problematikou v mezinárodním měřítku⁸ a prakticky veškeré světové katalogy nástrojových sbírek si pro účely svých publikací vytvářejí vlastní přístupy, které jsou mnohdy velice rozmanité jak po obsahové, tak i formální stránce. Autoři se snažili najít přístup adekvátní významu Buchtelovy sbírky a výpovědní hodnotu samotné deskriptivní části katalogu posílili zejména detailní fotodokumentací. Podrobný metodologický postup je pojednán v úvodu katalogu.

Rádi bychom na tomto místě vyjádřili své uctivé poděkování všem, kdo přispěli ke vzniku této knihy. V první

řadě patří naše poděkování vedoucímu Státního okresního archivu v Ústí nad Orlicí Mgr. Radimu Duškovi a jeho kolegům za jejich nesmírně obětavou a velkorysou pomoc a rozsáhlé rešerše, díky nimž jsme mohli získat podstatné prameny k životu Antonína Buchtela. Naše další poděkování patří odborníkům a kolegům, kteří přispěli svými radami či připomínkami – v pořadí čistě náhodným jsou to: Marie Minářová (Městské muzeum Letohrad), Marie Otavová (ředitelka Univerzitní knihovny v Hradci Králové a dlouholetá badatelka o životě a díle A. Buchtela), Klára Woitschová (Archiv Národního muzea), Eleonore Kinsky (Lobkowitz Collections), Jiří Čepelák, Jan Tuláček, Róbert Šebesta, Panagiotis Pouloupoulos (Deutsches Museum München), Barbara Hagen-Walther (Salzburg Museum), Jan Folprecht, Jiří Kleňha, Hans Olav Gorset (Norges musikkhøgskole, Oslo), František Kůs (České muzeum hudby), Jan Kříženecký (České muzeum hudby), Lorenz Mühlemann, Martin Hašek, Eleonore Kinsky. Zvláštní poděkování patří našim kolegům-restaurátorům Adamu Bitljanovi a Františku Kůsovi za ošetření nástrojů a jejich přípravu pro odbornou digitalizaci. Za podnětné připomínky, konzultace a diskuse děkujeme vědeckému redaktorovi Vladimíru Maňasovi a rovněž oběma recenzentům Petru Kalinovi a Kamilu Bartoňovi.

Upřímně děkujeme řediteli Českého muzea hudby, Emanuelu Gadaletovi za jeho institucionální i osobní podporu našich vědecko-výzkumných aktivit a za tvůrčí a otevřené prostředí, které z pozice své funkce nastolil a udržuje.

7 Padlo několik návrhů, mezi nimi i Stalinov nebo Okurky (podle počátečních písmen obcí – **O**rlice, **K**unčice, **R**otnek, **K**yšperk). Srov. Historie města [online]. Dostupné z: <http://www.info.letohrad.eu/> [cit. 2021-06-09].

8 Oddělení hudebních nástrojů NM-ČMH se touto problematikou dlouhodobě zabývá v rámci projektu Metodického centra dokumentace, konzervace a restaurování hudebních nástrojů (www.mcmi.cz).

The town where Antonín Buchtel worked was originally called Kyšperk, but it is now called Letohrad. The name Kyšperk was in use until 1950, when the surrounding municipalities Orlice, Kunčice, and Rotnek were incorporated into the town. Because a name of German origin was not permissible given the social and political context at the time, the town was re-named as Orličné, but because of the objections of the local citizens, there was a search for a new name.⁷ At the time, the chronicler František Skála promoted the name Letohrad. Because the town was called Kyšperk (Geiersberg in German) during Buchtel's lifetime and therefore in most of the sources and historical literature, the authors of this monograph have retained the town's original name.

In creating the catalogue, the authors had to deal with the absence of a uniform approach to the processing of musical instruments as historical objects in the collections of museums. The non-existence of norms for documentation for individual groups of instruments is a problem on an international scale,⁸ and almost all of the world's catalogues of instrument collections create their own methods for the purposes of their publications, and these often vary greatly with respect to content and form. The authors have attempted to find an approach that is appropriate to the importance of Buchtel's collection and have used detailed photographic documentation in particular to increase the informational value of the descriptive part of the catalogue. The methodology is discussed in the introduction to the catalogue.

We wish to take this opportunity to express our respect and gratitude to all who contributed to the

creation of this book. Above all, we should thank the director of the State District Archives in Ústí nad Orlicí, Radim Dušek, and his colleagues for their enormously dedicated and generous assistance and for their extensive research, thanks to which we were able to obtain important sources about the life of Antonín Buchtel. We also owe thanks to the experts and colleagues who contributed their advice and comments. In no particular order, they are Marie Minářová (Letohrad Municipal Museum), Marie Otavová (the director of the University Library in Hradec Králové who has engaged in many years of research on the life and work of A. Buchtel), Klára Woitschová (National Museum Archives), Eleonore Kinsky (Lobkowitz Collections), Jiří Čepelák, Jan Tuláček, Róbert Šebesta, Panagiotis Pouloupoulos (Deutsches Museum München), Barbara Hagen-Walther (Salzburg Museum), Jan Folprecht, Jiří Kleňha, Hans Olav Gorset (Norges musikkhøgskole, Oslo), František Kůs (Czech Museum of Music), and Jan Kříženecký (Czech Museum of Music), Lorenz Mühlemann, Martin Hašek, Eleonore Kinsky. We owe special thanks to our colleagues the instrument restorers Adam Bitljan and František Kůs for their care for the instruments and for their preparations for digitalisation. For their thought-provoking comments, consultation, and discussion, we also thank the scholarly editor Vladimír Maňas and both reviewers, Petr Kalina and Kamil Bartoň.

We wish to express our sincere thanks to the director of the Czech Museum of Music Emanuele Gadaleta for the institutional and personal support he has provided for our scholarly research activities and for the environment of creativity and openness he has established and maintains here as director.

7 Several suggestions were made, including "Stalinov" and "Okurky" ("cucumbers", referring to the initial letters of the town names **O**rlice, **K**unčice, **R**otnek, **K**yšperk). Cf. Historie města [online]. Retrieved from: <http://www.info.letohrad.eu/> [accessed on 9 June 2021].

8 The musical instrument department of the NM-ČMH has long been working on this problem within the framework of the project Methodological Centre for the Documentation, Conservation, and Restoration of Musical Instruments (www.mcmi.cz).

„Kde jsou ti lidé, kteří v Kyšperku v městě a na kopci v hradě,
který nyní zbořen jest, vládli? Jejich hroby tráva,
stromy, šut a kámen kreje, ale jména bývalých
dobrodinců vlasti naší a rodiště věčně žítí budou.
Památka jejich a požehnání bud'. Ctíce předky sebe ctíme.
Nechvalno v domě svém býti cizinci.“⁹

V historii české hudební kultury byly sbírky hudebních nástrojů (a notových materiálů) nejprve spojeny s praktickým provozem zámeckých kapel a chrámové hudební kultury. K určité proměně sběratelství hudebních nástrojů došlo v průběhu 19. století, kdy se tento fenomén rozšířil i jako záliba mezi uměnímilovně sběratele a historiky. Předměty se staly objektem zájmu nikoli kvůli své primární funkčnosti, nýbrž z důvodu své fyzické podstaty (chápaní předmětu jako dokumentu určité sféry, jeho jedinečnosti a historické či umělecké hodnoty). Kromě individuálního sběratelství znamenalo u nás 19. století průlom také v oblasti sběratelství institucionálního, nicméně obě sféry se plynule prolínaly a řada soukromých sbírek se později stala v rámci muzejních institucí součástí větších celků.

Také počátky Národního muzea byly, podobně jako i jinde v Evropě, spjaty se získáním významných soukromých sbírek. Muzeum vyzývalo v odkazu na vlasteneckou povinnost k obohacení svého fondu: „*Stavba českého muzea se dovršuje, jen krátkou dobu ještě a země bude míti musejní budovu jí důstojnou. Ovšem ale by nám nebyla ani nejnádhernější budova ničím platna, kdyby také vnitřní její poklady, sbírky musejní, nebyly*

důstojny bohaté a slavné té naší země. [...] Země bude muset přinášeti stálých a pilných obětí pro obohacování Musea; ale těchže obětí, ba snad ještě větších třeba očekáváti také od osob soukromých, ode všech kruhů vlasteneckých. Musí se tatáž obětavost opakovati, která tak krásně zazářila při samém zakládání Musea [...] Interese obecenstva musí být co nejvšeobecnější, každý musí na zdar našeho Musea pomýšlet a za čest sobě pokládat, přispěje-li k jeho obohacení [...].“¹⁰ Plynulé obohacování muzejního fondu lze sledovat v dobovém tisku,¹¹ ačkoli je samozřejmé, že ne všechny oblasti byly od počátku zastoupeny shodnou měrou.

Důsledkem nárůstu muzejních sbírek došlo ve druhé polovině 19. století k profesionalizaci a specializaci vlastní činnosti muzea a jeho sbírkotvorného programu. Hudební nástroje sice doplňovaly muzejní akvizice prakticky od počátku založení instituce, nicméně velice pozvolna a nesystematicky, pouze jako dílčí doklady české hudební kultury. Začleněny byly do archeologického oddělení¹² v rámci tzv. etnografické sbírky, resp. sbírky starožitností či památností.¹³ Až po založení hudebního sboru, který ustavil v roce 1873 František Ladislav Rieger (1818–1903),¹⁴ došlo

9 GLIETSCH, Alois. *Kyšperk. Stručný přehled jeho minulosti*. Kyšperk, 1865. Rukopis. Městské muzeum Letohrad, sign. SK 345.7.

10 *Humoristické listy*, 1887, roč. 29, č. 18, s. 149–150.

11 Zejména v muzejním časopisu, kde byly průběžně akvizice zaznamenávány: *Časopis společnosti vlasteneckého Museum v Čechách* (1827–1830); *Časopis českého museum* (1831–1854); *Časopis Musea Království Českého* (1855–1922); *Časopis Národního muzea* (1923–1964); *Časopis Národního muzea v Praze* (1965–1991); *Časopis Národního muzea* (od 1992). Časopis je v digitální podobě dostupný online: <http://www.digitalniknihovna.cz/nm>.

12 Po roce 1892 oddělení historické archeologie, dnes Oddělení starších českých dějin Historického muzea.

13 Před vznikem chronologické evidence přírůstků (přírůstkové knihy) je možné vysledovat muzejní přírůstky v muzejní registratuře ANM-RNM a v muzejním časopisu (viz výše pozn. 11).

14 Prvotním impulsem bylo osamostatnění hudebnin spravovaných v rámci knihovny muzea (srov. RIEGER, František Ladislav. Slovo o založení národního hudebního archivu v Čechách. *Lumír* 1854, roč. 4, č. 27, s. 639–644; č. 28, s. 661–664; č. 29, s. 691–693; č. 30, s. 709–716). Teprve v roce 1872 bylo navrženo založení „hudebního sboru Národního muzea“, který by byl jakýmsi poradním orgánem pro správu hudebních sbírek, stanovil kritéria sběru a zpracování sbírky. Zřízení hudebního archivu se však podařilo zcela realizovat až v roce 1873. Srov. KABELKOVÁ, Markéta – PAULOVÁ, Eva. České muzeum hudby – Národní muzeum. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/> [cit. 2021-03-15]; tytéž: Počátky samostatného hudebního oddělení Národního muzea. *Časopis Národního muzea*. Řada historická, 2017, roč. 186, č. 3–4, s. 3–24; kol. autorů: *Muzeum české hudby, historie a sbírky*. Praha: Národní muzeum, 1999; ŠTEFANCOVÁ, Dagmar. České muzeum hudby. In: *Velká kniha o Národním muzeu*. Sklenář, Karel (ed.). Praha: Národní muzeum, 2016, s. 185–197. Dále též ZAPLETAL, Miloš. Helfertova teorie hudebního muzea („hudebního archivu“) (Helfert's Theory of a Music Museum) *Musicalia*, 2019, roč. 11, č. 1–2, s. 27–45 (resp. s. 6–26, anglická verze). K historii sbírky hudebnin srov. ŠTEFANCOVÁ, Dagmar. *Tisky do roku 1700 v Národním muzeu – Českém muzeu hudby*. Praha: Národní muzeum, 2019, s. 9–25.

*“Where are they who once ruled in Kyšperk in the town and on the hill in the castle
that has been torn down? Their tombs are covered by grass,
trees, rubble, and stones, but the names of the former
benefactors of our homeland and birthplace shall live in eternity.
Blessed be their memory. By honouring our ancestors, we honour ourselves.
It is ill to be a stranger in one’s own home.”⁹*

In the history of Czech musical culture, collections of musical instruments (and of sheet music) were first connected with the practice of court ensembles and with the culture of sacred music. The collecting of musical instruments underwent something of a change during the 19th century, when the phenomenon expanded and also became popular among art loving collectors and historians. The items became an object of interest not because of their primary function, but because of their intrinsic physical being (the appreciation of an object as documentation of a certain sphere or for its uniqueness and historical or artistic value). Besides individual collecting, there was also a breakthrough in this country in the 19th century in the realm of institutional collecting, but the two spheres overlapped seamlessly, and many private collections were later incorporated into the larger holdings of museums.

Like elsewhere in Europe, the beginnings of the National Museum were associated with the acquisition of important private collections. Referring to its patriotic duties, the museum called for the enriching of its holdings: *“The construction of the Czech museum is approaching completion; just a little while longer, and the country will have a museum building that is worthy of it. Of course no building, however lovely it may be, would be of any use to us if the treasures inside, the mu-*

seum collections, were not worthy of our rich, glorious country. [...] The country will have to make constant, diligent sacrifices for the enrichment of the museum; but the same sacrifices, or perhaps even greater ones, must also be expected from private persons from all patriotic circles. The same dedication that shone forth so beautifully upon the founding of the Museum itself must be repeated [...] The interest of the public must be as general as possible, and everyone must think of the good of our Museum and regard contributing towards its enriching as a personal honour [...].”¹⁰ One can follow the continuous enrichment of the museum’s collections in the period press,¹¹ although not all areas were represented to the same degree from the beginning, of course.

As a result of the growth of museum collections, in the latter half of the 19th century the actual activities of museums and their programmes for building collections began to be professionalised and specialised. Musical instruments were among the items acquired by the museum practically from the founding of the institution, but only gradually and unsystematically, and only as a part of the documenting of Czech musical culture. They were incorporated into the archaeology department¹² as part of what was called the ethnographic collection or the collection of antiques and memorabilia.¹³ After the establishment of a music

9 GLIETSCH, Alois. *Kyšperk. Stručný přehled jeho minulosti*. Kyšperk, 1865. Manuscript. Letohrad Municipal Museum, shelf mark SK 345.7.

10 *Humoristické listy*, 1887, vol. 29, no. 18, pp. 149–150.

11 Especially in the museum journal, where there was a continuous record of acquisitions: *Časopis společnosti vlasteneckého Museum v Čechách* (1827–1830); *Časopis českého museum* (1831–1854); *Časopis Musea Království Českého* (1855–1922); *Časopis Národního musea* (1923–1964); *Časopis Národního muzea v Praze* (1965–1991); *Časopis Národního muzea* (from 1992). The journal is accessible in digital format: <http://www.digitalniknihovna.cz/nm>.

12 After 1892 it was called the department of historical archaeology; today it is the Department of Older Czech History of the Historical Museum.

13 From the period before chronological records of acquisitions (acquisition logs) were kept, it is possible to trace the museum’s acquisitions in the museum registry (ANM-RNM) and in the museum’s journal (see footnote no. 11 above).

k systematickému sběru hudebních památek.¹⁵ K Riegrovým zásluhám patří i získání Buchtelovy sbírky hudebních nástrojů, která se tak stala jednou z prvních akvizic toho druhu v oblasti hudebních nástrojů: „Mnoho-li v tomto směru prostředky zcela skrovnými dosíci lze, dokázal P. Antonín Buchtel. Jeho sbírka starých

hudebních nástrojů, kterou svého času českému Museu daroval, došla obdivu na světové výstavě vídeňské a vykazuje jednotlivé kusy ceny takové, jakými se ani nynější odborná výstava v Lipsku vykázati nemůže, a bude zajisté vždycky jednou z nejzajímavějších našich sbírek.“¹⁶

Obr. 1

Kyšperk. In: Bauer, František: Potštýnské zátiší a výletní místa v jeho okolí. Praha: Jos. R. Vilímek, [1892], s. 166.

Fig. 1

Kyšperk. In: Bauer, František: Potštýnské zátiší a výletní místa v jeho okolí. Praha: Jos. R. Vilímek, [1892], p. 166.

- 15 Z hudebních památek tak přišly do muzejních sbírek jak významné notové pozůstalosti či fondy notového charakteru (např. Václav Jan Tomášek, Jakub Jan Ryba, František Škroup, Josef Srb Debrnov či Ondřej Horník), tak hudební nástroje, které kromě sběratelů (Antonín Buchtel, Jan Pohl či Ondřej Horník) měly svůj původ i u vlastních výrobců hudebních nástrojů (Josef Šediva, Karel Boromejský Dvořák). Srov. např. KABELKOVÁ, Markéta. Dílo Jakuba Jana Ryby ve fondech Národního muzea (The Works of Jakub Jan Ryba in the Collections of the National Museum). *Musicalia*, 2015, roč. 7, č. 1–2, s. 87–99 (česká verze), 100–114 (anglická verze); ŠTEFANCOVÁ, Dagmar – KABELKOVÁ, Markéta – PAULOVÁ, Eva. *Hudební sbírka Ondřeje Horníka I. Sběrka hudebnin, knihovna a výtvarné dokumenty*. Praha: Národní muzeum, 2012; KABELKOVÁ, Markéta. Pozůstalost Václava Jana Tomáška (1774–1850). *Hudební věda*, 2005, roč. 42, č. 2, s. 153–170; KOTAŠOVÁ, Daniela – BERDYCHOVÁ, Tereza – KRÍŽENECKÝ, Jan. *Hudební sbírka Ondřeje Horníka II. Hudební nástroje*. Praha: Národní muzeum, 2012; ŽŮRKOVÁ, Tereza – HRUŠKA, Viktor. *Josef Šediva (1853–1915) a jeho sbírka hudebních nástrojů v Národním muzeu – Českém muzeu hudby*. Praha: Národní muzeum, 2016.
- 16 *Humoristické listy*, 1887, op. cit.

committee in 1873 by František Ladislav Rieger (1818–1903),¹⁴ musical artefacts began to be collected systematically.¹⁵ Also to Rieger's credit was the obtaining of Buchtel's collection of musical instruments, which thus became one of the first acquisitions of its kind in the field of musical instruments: "Mr. Antonín Buchtel showed that it was possible to achieve a great deal in this

direction with very modest resources. His collection of old musical instruments, which he once donated to the Museum, won admiration at the Vienna World's Fair, and it displays individual items of such value as cannot be seen even at the present specialised exhibition in Leipzig; it will certainly always be one of our most interesting collections."¹⁶

-
- 14 The initial impulse was the independent administration of music at the museum library (cf. RIEGER, František Ladislav. Slovo o založení národního hudebního archivu v Čechách. *Lumír* 1854, vol. 4, no. 27, pp. 639–644; no. 28, pp. 661–664; no. 29, pp. 691–693; no. 30, pp. 709–716). It was not until 1872 that the proposal was made for the establishment of a "National Museum Music Committee", which would be a kind of advisory body for the administration of music collections and would establish the criteria for collecting and processing of the collection. However, the establishment of a musical archive was not fully realised until 1873. Cf. KABELKOVÁ, Markéta – PAULOVÁ, Eva. České muzeum hudby – Národní muzeum. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Retrieved from: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/> [accessed on 15 March 2021]; *ibid*: Počátky samostatného hudebního oddělení Národního muzea. *Časopis Národního muzea. Řada historická*, 2017, vol. 186, no. 3–4, pp. 3–24; Team of authors: *Muzeum české hudby, historie a sbírky*. Praha: Národní muzeum, 1999; ŠTEFANCOVÁ, Dagmar. České muzeum hudby. In: *Velká kniha o Národním muzeu*. Sklenář, Karel (ed.). Praha: Národní muzeum, 2016, pp. 185–197. Also see ZAPLETAL, Miloš. Helfertova teorie hudebního muzea („hudebního archivu“) (Helfert's Theory of a Music Museum) *Musicalia*, 2019, vol. 11, nos. 1–2, pp. 27–45 (English version pp. 6–26). Concerning the history of the music collection, cf. ŠTEFANCOVÁ, Dagmar. *Tisky do roku 1700 v Národním muzeu – Českém muzeu hudby*. Praha: Národní muzeum, 2019, pp. 9–25.
- 15 The musical artefacts that came into the museum's collections included both important estates or collections containing musical scores (e.g. Václav Jan Tomášek, Jakub Jan Ryba, František Škroup, Josef Srb Debrnov, Ondřej Horník) and musical instruments received from collectors (Antonín Buchtel, Jan Pohl, Ondřej Horník) and from the actual manufacturers of musical instruments (Josef Šediva, Karel Boromejský Dvořák). Cf. e.g. KABELKOVÁ, Markéta. Dílo Jakuba Jana Ryby ve fondech Národního muzea (The Works of Jakub Jan Ryba in the Collections of the National Museum). *Musicalia*, 2015, vol. 7, nos. 1–2, pp. 87–99, (English version pp. 100–114); ŠTEFANCOVÁ, Dagmar – KABELKOVÁ, Markéta – PAULOVÁ, Eva. *Hudební sbírka Ondřeje Horníka I. Sběrka hudebnin, knihovna a výtvarné dokumenty*. Praha: Národní muzeum, 2012; KABELKOVÁ, Markéta. Pozůstalost Václava Jana Tomáška (1774–1850). *Hudební věda*, 2005, vol. 42, no. 2, pp. 153–170; KOTAŠOVÁ, Daniela – BERDYCHOVÁ, Tereza – KŘÍŽENECKÝ, Jan. *Hudební sbírka Ondřeje Horníka II. Hudební nástroje*. Praha: Národní muzeum, 2012; ŽŮRKOVÁ, Tereza – HRUŠKA, Viktor. *Josef Šediva (1853–1915) a jeho sbírka hudebních nástrojů v Národním muzeu – Českém muzeu hudby*. Praha: Národní muzeum, 2016.
- 16 *Humoristické listy*, 1887, op. cit.

Neobyčejně cenná sbírka hudebních nástrojů je dosta-
tečným důvodem pro lepší poznání osobnosti kyšper-
ského děkana P. Antonína Buchtela a prostředí, v němž
působil.¹⁷ Jeho nástupce v Kyšperku na něho vzpomínal
jako na člověka, který „[...] v obcování svém byl velmi
milým a mírumilovným a jsa sám výtečným hudebníkem
byl také horlivým sběratelem starých nástrojů hudebních,
jichž znamenitou sbírku daroval museu. [...] Byl vše-
stranně neúnavně činným a mnohému platných služeb
prokázal.“¹⁸ V podrobnějším nekrologu byl představen
všemi tituly jako „† Antonín Buchtel, jubilovaný kněz,
rada a přísedící bisk. konsistoře Královéhradecké, vikář
obvodu Králíckého, býv. c. k. okresní školdozorce, arcik-
něz, osobní děkan a farář v Kyšperce, majetník zlatého
záslužného kříže s korunou, čestný měšťan v Kyšperce
a Králíkách, činný člen spol. Musea král. českého, zakla-
datel Matice české, člen spolku pro zvelebení kostelní
hudby, dědictví svatojanského, atd.“¹⁹ Patřil k silné ge-
neraci vzdělaných kněží, kteří vyrostli v dvojjazyčném
prostředí a díky svým všestranným činnostem byli ne-
přehlédnutelní v kulturním životě 19. století.

Obec Pastviny a buchtelovský mlýn

Jak on sám uvedl v obvyklém curriculumu při nástupu
na kyšperskou faru, narodil se 4. května 1804 v Pa-
stvinách.²⁰ Tato horská obec, ležící v údolí Divoké Or-
lice nedaleko kladských hranic, je dnes větším dílem

zatopena stejnojmennou údolní nádrží. Nad soused-
ním Kláštercem²¹ již údolí přecházelo v jednu ze zem-
ských bran od pradávna využívanou jako komuni-
kace z Čech do Kladska a dále na sever. Český vedené
matriky dosvědčují, že Pastviny (též *Pastviní, Pastwin*)
byly celkem lidnatou obcí s velkým podílem sedláků
a rozšířeným domácím přadláctvím a plátenictvím.²²

Rodina Buchtelů provozovala v širším okolí mlynářské
řemeslo,²³ matriční záznam pak potvrzuje, že rodným
domem byl mlýn čp. 25.²⁴ Narodit se ve mlýně zname-
nalo patřit k vesnické elitě, od níž byly očekávány
nejen technické a účetní znalosti, ale také schopnost
dobrého jednání s lidmi.²⁵ Pastvinský mlýn s pilou
(*Brettsäge*)²⁶ se nazýval až do roku 1866 buchtelov-
ským.²⁷ Antonín Jan Buchtel se zde narodil jako třetí
dítě mlynářů Antonínovi (1774–1838) a Anně rozené
Stehlíkové. Jejich první děti Františka Josefa (14. 4.
1800 – 28. 5. 1803) a Jan Josef (3. 3. 1802 – 22. 5. 1803)
zemřely krátce po sobě na neštovice, po roce se naro-
dil Antonín Jan (4. 5. 1804). Následoval Josef František
(20. 3. 1808) a nejmladší Jan (13. 5. 1815), který pak
převzal rodinnou živnost. Otec Antonín zemřel v še-
desáti čtyřech letech na plicní nemoc²⁸ obvyklou ve
mlýnech, vysokého věku se ovšem dožili prarodiče:
Antonín Buchtel nejstarší (cca 1720–1804) zemřel jako
mlynář na výminku ve věku osmdesáti čtyř let,²⁹ jeho
žena Barbora (cca 1736–1812) se dožila sedmdesáti

-
- 17 K životopisu nejnověji viz KOLOFÍKOVÁ, Klára. Buchtel, Antonín. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/> [cit. 2021-08-02]. ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. Buchtel, Antonín. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, sv. 1, s. 145.
- 18 Farní kronika Letohradu: *CHRONIK zur Anlegung angeordnet laut hohem Präsidialdekrete vom 31. August 1835 z. 5052 und ho.[hen] Konsistorialintimat vom 1. Dezember 1835. L. z. 5344. Geschrieben im Jahre 1836 und fortgesetzt vom Josef Ježek Pfarrer und Personaldechant in Geyersberg* [digitalizovaný dokument]. Dostupné z: <https://letohrad.farnost.cz/> [cit. 2021-02-08] (dále jen Farní kronika Letohradu), s. 91.
- 19 [Red.]: Úmrtí. *Urbánkův věstník bibliografický*, 1882, roč. 3, č. 8, s. 90–91.
- 20 Farní kronika Letohradu, op. cit., s. 89.
- 21 Klášter Orlice (Orlík) byl založen při tehdejší zemské bráně špitálním řádem cyriaků neboli polských křížovníků a stál zde od konce 13. století do vypálení husity.
- 22 V roce 1836 měly Pastviny 104 čísel a 664 obyvatel. SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. Sv. 4: *Königgrätzer Kreis*. Prag: J. G. Calve, 1836, s. 282.
- 23 Rodina Buchtelů je matrikami dosvědčena v mlýnech v Klášterci (čp. 5), Pastvinách (čp. 25), Orličce a Žamberku.
- 24 „1804, *Majus* 4, No. 25, Jméno: Antonin Jann Otec: Anton Buchtel mlynář, Máteř: Anna rodila cera Jakuba Stehlika ze Lhot, Kmotří: Jann Neumann šenkyř z Doudleb, Františka Tomanova selka.“ Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále jen SOA Zámrsk), Sběrka matrik Východočeského kraje, ř. k. farní úřad Klášterec nad Orlicí, matrika N (1785–1824), *Kniha narození*, sign. 73-2, p. 51.
- 25 POSPÍŠIL, Arnošt. *Mlýny a mlynáři ve staletích: na povodí vodních toků Moštěnky, Juhyně, Bystřičky, Rusavy, Mojany, Dřevnice*. Holešov: [Arnošt Pospíšil], 2003, s. 13–14.
- 26 SOMMER 1836, op. cit., s. 282.
- 27 Vašíčkův mlýn. In: *Databáze vodních mlýnů* [online]. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz> [cit. 2021-06-09].
- 28 „1838, 3. *Januarii*, Nro. 25. Antonin Buchtel Mínař na vejminku. Zopatřen od P. Franz Prokopce lokalisty z Petrovic, a od sveho p. syna P. Antonina Buchtela kooperatora v Klášterci. Pohřben od P. Antonina Buchtela kooperatora v Klášterci.“ SOA Zámrsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, ř. k. farní úřad Klášterec nad Orlicí, matrika Z (1785–1841) Sterberegister Ort Pastwin, sign. 73-5, p. 9.
- 29 „1804, Jan. 4, Nr. 25. Antonin Buchtel byvaly mlynář [...], 84 leta, souhotě.“ Tamtéž, *Registřík umrlčí*, Pastviny, p. 22.

Antonín Buchtel (1804–1882)

An exceptionally valuable collection of musical instruments is sufficient grounds for a better familiarisation with Fr. Antonín Buchtel, Dean of Kyšperk, and with the environment in which he was working.¹⁷ His successor in Kyšperk remembered him as a person who “[...] in his interaction with everyone was very kind and peaceable, and being himself a superb musician, he was also an avid collector of old musical instruments, and he donated a wonderful collection of them to the museum. [...] He was versatile in his tireless activity, and he performed valuable services for many.”¹⁸ In a more detailed obituary, he was introduced with all of his titles as “† Antonín Buchtel, retired, councillor, and chairman of the Episcopal Consistory of Hradec Králové, vicar of Králíky District, former Imperial and Royal District School Superintendent, arch-priest, dean and parish priest in Kyšperk, a holder of the Golden Cross of Merit with Crown, an honorary citizen

of Kyšperk and Králíky, an active member of the Society of the Museum of the Kingdom of Bohemia, a founder of the *Malice česká* [a publishing house], a member of the Society for Advancement of Sacred Music, of the Heritage of St John Nepomuk [a publishing foundation], etc.”¹⁹ He belonged to a strong generation of educated priests who had grown up in a bilingual environment and were conspicuous in the cultural life of the 19th century thanks to their versatile activities.

The village Pastviny and the Buchtel Mill

In the usual curriculum vitae from his arrival at the Kyšperk parish, he stated that he was born on 4 May 1804 in Pastviny.²⁰ Today, that mountain village in the

Obr. 2

Vašíčkův, dříve buchtelovský mlýn a pila v Pastvinách, pohlednice kolem r. 1910. In: Databáze vodních mlýnů [online]. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz>.

Fig. 2

Vašíček's mill, originally the Buchtel Mill (gristmill and sawmill) in Pastviny. Postcard, ca 1910. In: Databáze vodních mlýnů [online]. Retrieved from: <http://vodnimlyny.cz>.

17 For the latest biographical information, see KOLOFÍKOVÁ, Klára. Buchtel, Antonín. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Retrieved from: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/> [accessed on 2 Aug. 2021]. ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. Buchtel, Antonín. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, vol. 1, p. 145.

18 Letohrad Parish Chronicle: *CHRONIK zur Anlegung angeordnet laut hohem Präsidialdekrete vom 31. August 1835 z. 5052 und ho.[hen] Konsistorialintimat vom 1. Dezember 1835. L. z. 5344. Geschrieben im Jahre 1836 und fortgesetzt vom Josef Ježek Pfarrer und Personaldechant in Geyersberg* [digitalised document]. Retrieved from: <https://letohrad.farnost.cz/> [accessed on 8 Feb. 2021] (hereinafter Farní kronika Letohradu), p. 91.

19 [Ed.]: Úmrtí [Obituaries]. *Urbánkův věstník bibliografický*, 1882, vol. 3, no. 8, pp. 90–91.

20 Farní kronika Letohradu, op. cit., p. 89.

šesti let.³⁰ Dobré sousedské vztahy dokládá skutečnost, že Barbora Buchtelová byla v okolí často žádána jako porodní bába a je takto hojně zmiňována v matrikách.

Škola a středoškolské studium

„Narodil jsem se 4. května 1804 v Pastvinách, navštěvoval asi tři roky do 15. října 1815 triviální školu v Kostelci nad Orlicí, absolvoval gymnázium v Moravské Třebové, poslouchal filosofii v Praze a teologii v Hradci Králové, kde jsem byl ve třetím ročníku teologie, 3. září 1826, vysvěcen na kněze a sedmáctého nato měl primici v Klášterci. Poté jsem do roku 1827 studoval v Hradci Králové jako kněz pastorální teologii, a odtud šel s jurisdikcí v 12. listopadu 1827 č. 3229 jako kooperátor do Klášterce.“³¹ Kdybychom měli první větu brát doslovně, pak by musel A. Buchtel zahájit povinnou školní docházku až v osmi letech, a to v místě dosti vzdáleném od domova. Pravděpodobněji je, že napřed absolvoval obvyklé dva nebo tři roky filiální školy v Pastvinách³² a teprve pak byl poslán do města do dalších tříd odpovídajících hlavní škole (*Hauptschule*). Kostelec byl vzdálený téměř den chůze (30 km), ovšem rodištěm matky byla nedaleká Lhota Kostelecká, a tak můžeme předpokládat, že osmiletý student bydlel u svých prarodičů.³³ Pro hudební formaci mladého Antonína mohly být právě tyto tři roky důležité. Kostelec nad Orlicí byl nejen rodištěm Františka I. Tůmy (1704–1774),³⁴ ale především centrem panství patřícího choceňské (knížecí) rodině Kinských. Majorátním pánem byl tehdy ještě Ferdinand Jan 5. kníže Kinský z Vchynic a Tetova († 3. 11. 1812), jeden ze tří vídeňských podporovatelů Ludwiga van Beethovena.

Ačkoliv byl Antonín nejstarším synem, byl v jedenácti letech poslán místo řemesla na gymnázium. Na studia nenastoupil do nejbližší Litomyšle, nýbrž do nepatrně vzdálenější Moravské Třebové. Důvodem snad bylo snazší osvojení si němčiny; Moravská Třebová (*Mährisch Trübau*) byla jedním z center jazykového ostrova Hřebečsko (*Schönhengstgau*). Z gymnazijních let pochází první dochovaná kompozice, *Pange lingua Es dur*, psaná pro pouť v Klášterci roku 1821.³⁵

Následující dva roky strávil A. Buchtel v Praze, kde absolvoval *philosophicum*, přípravu na vysokou školu.³⁶ Budoucím státním úředníkům mělo doplnit všeobecný rozhled o vyšší matematiku, základy přírodních věd, zeměpis, dějepis a *Kameralwissenschaft*, čili praktickou směs právních, zeměpisných a hospodářských vědomostí. Vzhledem k pozdějším zálibám můžeme předpokládat, že student Buchtel patřil k těm, jimž vídeňská studijní komise krátce předtím (1813) vytýkala rozptylování „*nevhodným provozováním různých krásných umění, hudby, kreslení nebo živých jazyků*“.³⁷ Tehdejší rakouské univerzity měly vychovávat státní úředníky v duchu josefinského centralismu. Jen o rok³⁸ unikly filozofu Buchtelovi přednášky a kázání Bernarda Bolzana, který byl na počátku roku 1820 penzionován, ovšem v čerstvé paměti spolužáků mohl tehdy být živou legendou.³⁹

Teologická studia

Po rozhodnutí pro kněžství nastoupil Antonín Buchtel na další studia do sídla své diecéze v Hradci Králové. Zdejší kněžský seminář byl poměrně nedávno obnoven po epizodě josefinského generálního semináře (1783–

30 „1812, December 22. Barbora manželka Antonina Buchtela z Pastvin [...] 76 roku, věkem sešla.“ Tamtéž, *Registřík umrlců*, Pastviny, p. 31.

31 „Ich bin am 4. Mai 1804 zu Pastwin geboren; besuchte durch etwa drei Jahre bis zum 15. Oktober 1815 die Trivialschule zu Adlerkosteletz, absolvierte das Gimnasium in Mährisch Trübau, hörte die Philosophie in Prag, und die Theologie in Königgrätz, wo ich in meinem 3ten theologischen Studienjahres am 3. September 1826 zum Priester geweiht wurde, und am 17. darauf in Klösterle primizierte. Cetero 1827 studierte ich in Königgrätz als Priester die Pastoral, und kam von da mit Jurisdiction vom 12. November 1827 Z. 3229 als Kooperator nach Klösterle.“ Farní kronika Letohradu, op. cit., p. 89.

32 SOMMER 1836, op. cit., s. 282.

33 Rodiče Anny Buchtelové rozené Stehlíkové provozovali řeznictví ve zdejších stavení čp. 1. Rodné adresy rodičů jsou dosvědčeny opakovanými matričními zápisy.

34 Tohoto rodáka uvádí jako jednu z místních pamětihodností SOMMER 1836, op. cit., s. 329–330.

35 *Pange lingua Es dur* [...] zur Kirchenfeyer zu Kloesterle im Jahre 1821 der heiligsten Dreyeinigkeit [...] gewidmet von Anton Buchtel, Zoeglunge der Ilt Humanitaets-Classe. Autograf, 1821. NM-ČMH: VIII A 192.

36 STACHEL, Peter. Das österreichische Bildungssystem zwischen 1749 und 1918. In: Acham, Karl (ed.): *Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften*. Díl 1. Wien: Passagen, 1999, s. 115–146, zde s. 117.

37 Cit. podle: tamtéž, s. 118.

38 Studium Antonína Buchtela v Praze vychází na léta 1821–1823, po šesti třídách gymnázia (1815) a tři roky před kněžskou ordinací (1826).

39 Bolzanovy přednášky ovlivnily například o rok staršího kněze a literáta Karla A. Vinařického (1803–1869).

valley of the river Divoká Orlice not far from the border with Kłodzko County, Poland, is largely submerged by a water reservoir of the same name. Above neighbouring Klášterec,²¹ the valley passes through one of the “land gates” used since ancient times as a road from Bohemia to Kłodzko and onwards to the north. The records of the registrar kept in Czech show that Pastviny (as spelled *Pastviní*, *Pastwin*) was a rather populous village with a large share of farmers and widespread spinning and weaving in the home.²²

The Buchtel family plied the milling trade in the broader area,²³ and an entry in the registrar’s records confirms that the family home was the mill at building no. 25.²⁴ Being born in a mill meant belonging to the village elite who were expected to have not only technical skills and knowledge of accounting, but also the ability to deal well with people.²⁵ The Pastvin gristmill and sawmill (*Brettsäge*)²⁶ was called the Buchtel Mill until 1866.²⁷ Antonín Jan Buchtel was born there as the third child of the miller Antonín (1774–1838) and Anna (née Stehlíková). Their first children Františka Josefa (14 April 1800 – 28 May 1803) and Jan Josef (3 March 1802 – 22 May 1803) died of smallpox in quick succession, then Antonín Jan was born a year later (4 May 1804). Next came Josef František (20 March 1808) and the youngest child Jan (13 May 1815), who later took over the family business. Their father Antonín died at

the age of 64 of a pulmonary disease²⁸ that was common in mills, but the grandparents lived to an advanced age: Antonín Buchtel the Elder (ca. 1720–1804) died as a retired miller at the age of 84,²⁹ and his wife Barbora (ca. 1736–1812) lived to the age of 76.³⁰ Their good relations with their neighbours are shown by the fact that Barbora Buchtelová was often sought after in the area as a midwife, and she is frequently mentioned as such in the records of the registrar.

Studies at school and secondary school

*“I was born on 4 May 1804 in Pastviny. For about three years until 15 October 1815 I attended a rural elementary school in Kostelec nad Orlicí, I graduated from grammar school in Moravská Třebová, I studied philosophy in Prague and did my third year of theology studies in Hradec Králové, on 3 September 1826 I was ordained to the priesthood, and after that on the 17th I presided at Mass for the first time in Klášterec. After that, until 1827 I studied in Hradec Králové as a priest of pastoral theology, and from there I went to Klášterec as an assistant parish priest from 12 November 1827 with jurisdiction no. 3229.”*³¹ If we were to take the first sentence literally, A. Buchtel must not have begun his compulsory school attendance until age eight, and at a school quite far from home. It is more likely that he

-
- 21 The Orlice (Orlík) Monastery was founded near the “land gate” by the Hospitaller Order of St Cyriacus and it stood there from the end of the 13th century until it was burned down by the Hussites.
- 22 In 1836 Pastviny had 104 house numbers and 664 inhabitants. SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. Vol. 4: *Königrätzer Kreis*. Prag: J. G. Calve, 1836, p. 282.
- 23 The registrar’s records confirm the Buchtel family’s presence at the mills in Klášterec (house no. 5), Pastviny (no. 25), Orlice, and Žamberk.
- 24 “1804, 4 May, No. 25. Name: Antonin Jann Father: Anton Buchtel miller, Mother: Anna daughter of Jakub Stehlik from Lhota, Godparents: Jann Neumann innkeeper from Doudleby, Františka Tomanova peasant woman.” State Regional Archives in Zámrsrk (hereinafter SOA Zámrsrk), Sbirka matrik Východočeského kraje, ř. k. farní úřad Klášterec nad Orlicí, matrika N (1785–1824), *Knihá narození*, shelf mark 73-2, p. 51.
- 25 POSPÍŠIL, Arnošt. *Mlýny a mlynáři ve stáletích: na povodí vodních toků Moštěnky, Juhyně, Bystřičky, Rusavy, Mojany, Dřevnice*. Holešov: [Arnošt Pospíšil], 2003, pp. 13–14.
- 26 SOMMER 1836, op. cit., p. 282.
- 27 Vašíček’s mill. In: *Databáze vodních mlýnů* [online]. Retrieved from: <http://vodnimlyny.cz> [accessed on 9 June 2021].
- 28 “1838, 3 January, No. 25. Antonin Buchtel retired miller. Provided for by Fr. Franz Prokopec the local priest from Petrovice and by his son, Fr. Antonin Buchtel, assistant priest in Klášterec. Funeral by Fr. Antonin Buchtel, assistant priest in Klášterec.” SOA Zámrsrk, Sbirka matrik Východočeského kraje, ř. k. farní úřad Klášterec nad Orlicí, matrika Z (1785–1841) Sterberegister Ort Pastwryn, shelf mark 73-5, p. 9.
- 29 “1804, Jan. 4, No. 25. Antonin Buchtel former miller [...], 84 years of age, tuberculosis.” Ibid, *Registřík umrlčí*, Pastviny, p. 22.
- 30 “1812, 22 December. Barbora wife of Antonin Buchtel from Pastviny [...] 76 years of age, died of old age.” Ibid, *Registřík umrlčí*, Pastviny, p. 31.
- 31 “Ich bin am 4. Mai 1804 zu Pastwin geboren; besuchte durch etwa drei Jahre bis zum 15. Oktober 1815 die Trivialschule zu Adlerkosteletz, absolvierte das Gimnasium in Mährisch Trübau, hörte die Philosophie in Prag, und die Theologie in Königgrätz, wo ich in meinem 3ten theologischen Studienjahres am 3. September 1826 zum Priester geweiht wurde, und am 17. darauf in Klösterle primizierte. Cetero 1827 studierte ich in Königgratz als Priester die Pastoral, und kam von da mit Jurisdiction vom 12. November 1827 Z. 3229 als Kooperator nach Klösterle.” Farní kronika Letohradu, op. cit., p. 89.

Von Seite der k. k. Hauptschule wird hiermit bezeuget, daß —
Ludwig Anton — Schüler der dritten Klasse sich
 in den *Pittori* *sehr gut* verhalten, und die für den *Winter* Kurs,
 vorgeschriebenen Gegenstände folgender Maßen erlernt hat: 1816

Die Religion	=	=	=
Die biblische Geschichte	=	=	=
Das Evangelium	=	=	=
Das Lesen	=	=	=
Das Rechnen	=	=	=
in den Brüchen	=	=	=
in der Regel Detri	=	=	=
Das Schönschreiben	=	=	=
Deutsch-Kurrent	=	=	=
— Kanzeley	=	=	=
Lateinisch	=	=	=
Das Diktando und Rechtschreiben	=	=	=
Die deutsche Sprachlehre	=	=	=
Die Aussprache	=	=	=
Die Anleitung zu schriftlichen Aufsätzen	=	=	=
Das Lesen und Diktandoschreiben latein. Wörter	=	=	=

sehr gut

Dieser Schüler verdient daher in die *vierten* Klasse *versetzt* zu werden.

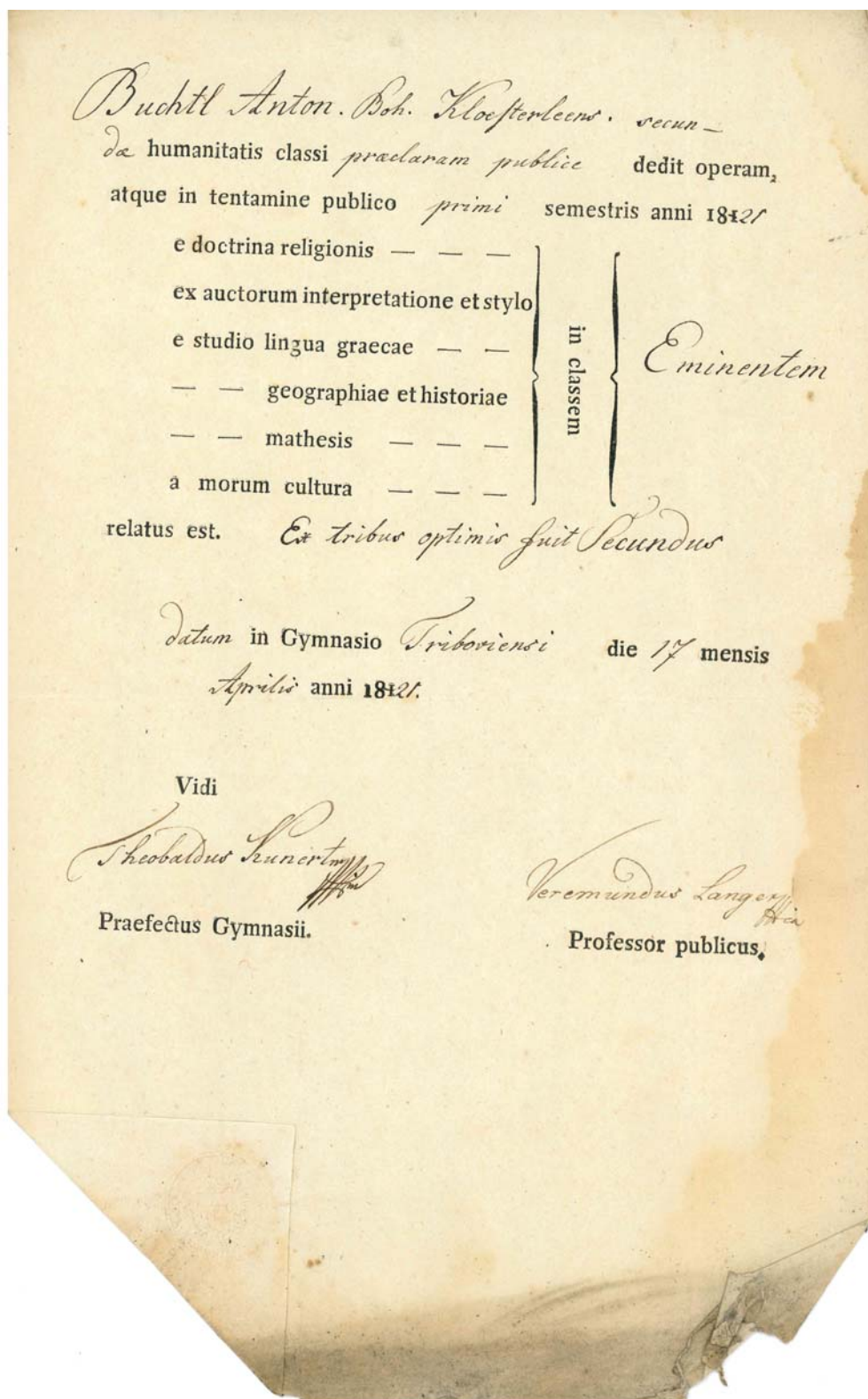
Mährisch-Třebau den *19. September* 1821.

Direktor der Hauptschule.

Ludwig Anton

Lehrer.

Johann Josef Kitzler

Obr. 4

Vysvědčení z gymnázia, Gymnázium v Moravské Třebové, 13. 10. 1821. Přípis: „E tribus optimis fuit secundus“ (Ze tří nejlepších byl druhý). NM-ČMH: č. př. Gp 2/2021.

Fig. 4

School report from the grammar school in Moravská Třebová, dated 13 October 1821 with an inscription “E tribus optimis fuit secundus” (“Of the best three students, he was the second”). NM-ČMH: acquisition no. Gp 22/2021.

1790).⁴⁰ Výuka byla ovšem stále ovlivněna osvícenským racionalismem, konkrétně Rautenstrauchovou studijní reformou (1774), která představovala více či méně respektovanou normu až do roku 1857.⁴¹ Teologické vzdělání bylo zredukováno na nezbytné minimum, studium bylo zaměřeno na praktické předměty. Kněží měli být vychováni jako pomocníci státní správy, kteří by vedli agendu za chybějící úředníky, spolupracovali při dozorování triviálních škol a oznamovali úřední výnosy z kazatelen.⁴² V královéhradeckém semináři bylo studium v roce 1815 rozšířeno ze tří ročníků na čtyři.⁴³ Poslední rok byl věnován katechetice a metodice; této chronologii odpovídá Buchtelovo sdělení, že poslední (čtvrtý) rok studoval již jako kněz pastorální teologii. Přednášky se konaly latinsky a německy, ovšem roku 1816 biskup Alois J. Krakovský z Kolovrat rozhodl, aby všichni bohoslovci získali též potřebné vzdělání v českém jazyce a literatuře.

Kooperátorská léta v Klášterci a hudební kultura Orlických hor v 1. polovině 19. století

Jak bylo zvykem, novokněz byl nejprve přidělen na nějaký čas k ruce zkušenému faráři jako kooperátor.

Dokud žila předjosefinská generace duchovních, byly touto praxí vyrovnány mnohé nedostatky tehdejšího vzdělání. A. Buchtel byl poslán do své rodné farnosti (1826) a pobyl zde dvanáct let,⁴⁴ poté byl ustanoven administrátorem-lokalistou⁴⁵ v nedalekém Pěčíně (1838),⁴⁶ ovšem tuto obec spravoval i nadále z Klášterce.⁴⁷ V té době se pilně věnoval komponování, své skladby štědře dedikoval profesním kolegům a přátelům a z těchto přípisů si dnes můžeme udělat představu o široké síti jeho tehdejších společenských kontaktů.⁴⁸

Takovéto záliby vesnického kooperátora nebyly v dané době a prostředí ničím neobvyklým. Orlické hory a Podorlicko byly regionem, kde právě v první polovině 19. století kulminoval rozvoj hudebního života vázaného na školy a kostely⁴⁹ a kde vyrostla řada skladatelů, včetně komponujících kantorů⁵⁰ a kněží.⁵¹ Hudební archivy tamějších patronátních kostelů, zdokumentované na počátku 20. století Emiliánem Troldou⁵² a Ondřejem Horníkem,⁵³ dosvědčují pestrý a často náročný repertoár s výrazným zastoupením lokálních autorů. Buchtelovým bezprostředním sousedem v Kunvaldu byl například Jan Michalička (1791–1867), autor oblíbených pastorel,⁵⁴ který na kůru prováděl mše Josepha Haydna a zároveň vedl taneční kapelu.⁵⁵ Jiným

-
- 40 HOLOUBEK, Ladislav. Život a výuka v hradeckém semináři od roku 1714 do konce 19. století. In: Polehla, Petr (red.). *350 let královéhradecké diecéze*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2015.
- 41 GRABMANN, Martin. *Die Geschichte der katholischen Theologie seit dem Ausgang der Väterzeit*. 2. vyd. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1961, s. 207.
- 42 STACHEL 1999, op. cit., s. 116.
- 43 HOLOUBEK, Ladislav. *Intelektuální život, studium a výuka v královéhradeckém biskupském semináři od jeho založení do konce 19. století*. Diplomová práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 2016, s. 29–38.
- 44 Umístování novokněží do rodných farností nebylo neobvyklé, příkladem může být Antonín František Tomášek, starší bratr skladatele Václava Jana Tomáška, ustanovený od roku 1811 farářem a poté děkanem v rodné Skutči.
- 45 Lokálie byl název pro filiální kostel s řádně ustanoveným knězem, který ovšem neměl statut farnosti. Toto řešení bylo v českých zemích využíváno u kostelů fundovaných patrimoniální správou, později při rozšiřování farní sítě za josefinských reform.
- 46 Pěčínský filiální kostel sv. Jana Křtitele byl postaven 1729, od roku 1788 spravován jako lokálie pod patronátem žamberského panství. Viz SOMMER 1836, op. cit., s. 281.
- 47 „Während dieser Anstellung wurde mir die Administration der Piciner Lokalie mit Dekret vom 15. März 1838 Z. 1306 übertragen, und nach ihrer Eigenschaft in Klösterle stationiert, und da belassen bis zum 23. September 1845.“ Farní kronika Letohradu, op. cit., p. 89.
- 48 Srov. kapitolu Antonín Buchtel – sběratel knih, hudebnin a skladatel.
- 49 Viz ZRŮBEK, Rudolf. Hudebníci z kraje pod Orlickými horami. In: *Orlické hory a Podorlicko*, 1968, roč. 1, s. 66–84. Nověji srov. příslušná topografická hesla in: FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (red.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997.
- 50 K produktivním kantorům-skladatelům patřil například Ignác Vorel (1772–1838) v Sedloňově a Rychnově nebo Martin Broulík (1751–1817) v České Třebové, viz tamtéž.
- 51 Staršími současníky A. Buchtela byli například P. Karel Kumpošt (Žamberk, 1758 – Vysoké Mýto, 1811) nebo P. Josef Ondřej Stehno (Ústí n. O., 1778 – tamtéž, 1835), viz tamtéž.
- 52 BUCHNER, Alexandr. Hudební sbírka Emiliána Troldy. *Sborník Národního muzea v Praze*, řada A – historie, 1954, roč. 8, č. 1.
- 53 Ondřej Horník podnikl soupis tehdejších kostelních archivů v Buchtelově působišti Pěčíně, sousedním Kunvaldu a dalších místech. Viz ŠTEFANCOVÁ – KABELKOVÁ – PAULOVÁ 2012, op. cit.
- 54 K nejznámějším skladbám Jana Michaličky patří pastorela *Aj radost velikou zvěstují vám*. In: *České vánoční pastorely*, Musica Antiqua Bohemica 23. Praha: SNKLHU, 1955, s. 46–50.
- 55 ZRŮBEK 1968, op. cit., s. 71.

first finished the usual two or three years of school in Pastviny,³² and only thereafter was he sent to the city for the latter years corresponding to secondary school (*Hauptschule*). Kostelec was nearly a day's walk away (30 km), but his mother's birthplace was nearby Lhota Kostelecká, so we may assume that the eight-year-old student lived with his grandparents.³³ Those three years may have been of importance for shaping the young Antonín's musical interests. Kostelec nad Orlicí was not only the birthplace of František I. Tůma (1704–1774),³⁴ but also the centre of the domain belonging to the princely Kinský family from Choceň. At the time, the heir of the manor was still Ferdinand Johann, 5th Prince Kinský of Wchinitz and Tettau († 3 Nov. 1812), one of the three Viennese supporters of Ludwig van Beethoven.

Although Antonín was the eldest son, he was sent to grammar school at age 11 instead of into a trade. He did not enrol for his studies in the nearest town Lito-myšl, but instead in Moravská Třebová, which was slightly farther away. The reason may have been to learn German more easily; Moravská Třebová (*Mährisch Trübau*) was one of the centres of the Hřebečsko (*Schönhengstgau*) German language enclave. His first preserved composition, *Pange lingua in E flat major*, dates from his years at grammar school. He wrote it for a feast day in Klášterec in 1821.³⁵

A. Buchtel spent the next two years in Prague, where he completed his study of the *philosophicum* curriculum in preparation for university studies.³⁶ For future state officials, it was to provide a general overview of higher mathematics, the basics of the natural sciences, geography, history, and *Kameralwissenschaft*, i.e. a practical combination of knowledge of the law, geo-

graphy, and economics. In view of his later interests, we may assume that as a student Buchtel was among those accused by the Viennese study commission shortly beforehand (1813) of distracting themselves "with the inappropriate pursuit of various fine arts, music, drawing, or modern languages".³⁷ At the time, Austria's universities were supposed to be training state officials in the spirit of the centralist policies of Emperor Joseph II. It was just by a year³⁸ that the philosophy student Buchtel missed out on the lectures and sermons of Bernard Bolzano, who went into retirement in early 1820, but who may have been freshly in the memory of Buchtel's fellow students as a living legend.³⁹

Theological studies

Having decided for the priesthood, Antonín Buchtel went to the headquarters of his diocese in Hradec Králové for further studies. The local seminar for priests had been reopened relatively recently after the episode of the general seminary established during the reign of Emperor Joseph II (1783–1790),⁴⁰ but instruction was still influenced by the rationalism of the Enlightenment and in particular by Rautenstrauch's educational reform (1774), which remained the more or less respected norm until 1857.⁴¹ Education in theology was reduced to the necessary minimum, and studies were focused on practical subjects. Priests were to be trained as aids to the state administration who could handle the duties of missing officials, help with the supervision of rural elementary schools, and announce official decrees from the pulpit.⁴² In 1815 the course of study at the Hradec Králové seminary was expanded from three years to four.⁴³ The last year was devoted to catechism and methodology; this chronol-

32 SOMMER 1836, op. cit., p. 282.

33 The parents of Anna Buchtelová, née Stehliková ran a butcher's shop at building no. 1. The birth addresses of her parents are corroborated by repeated entries in the registrar's records.

34 This native is listed as one of the local persons of historical interest in SOMMER 1836, op. cit., pp. 329–330.

35 *Pange lingua in E flat major* [...] zur Kirchenfeyer zu Kloesterle im Jahre 1821 der heiligsten Dreyeinigkeit [...] gewidmet von Anton Buchtel, Zoeglingle der Ill. Humanitaets-Classe. Autograph, 1821. NM-ČMH: VIII A 192.

36 STACHEL, Peter. Das österreichische Bildungssystem zwischen 1749 und 1918. In: Acham, Karl (ed.): *Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften*. Part 1. Wien: Passagen, 1999, pp. 115–146, here p. 117.

37 Quotation from *ibid*, p. 118.

38 Antonín Buchtel's period of studies in Prague comes out as 1821–1823, after six years of grammar school (1815) and three years before his ordination to the priesthood (1826).

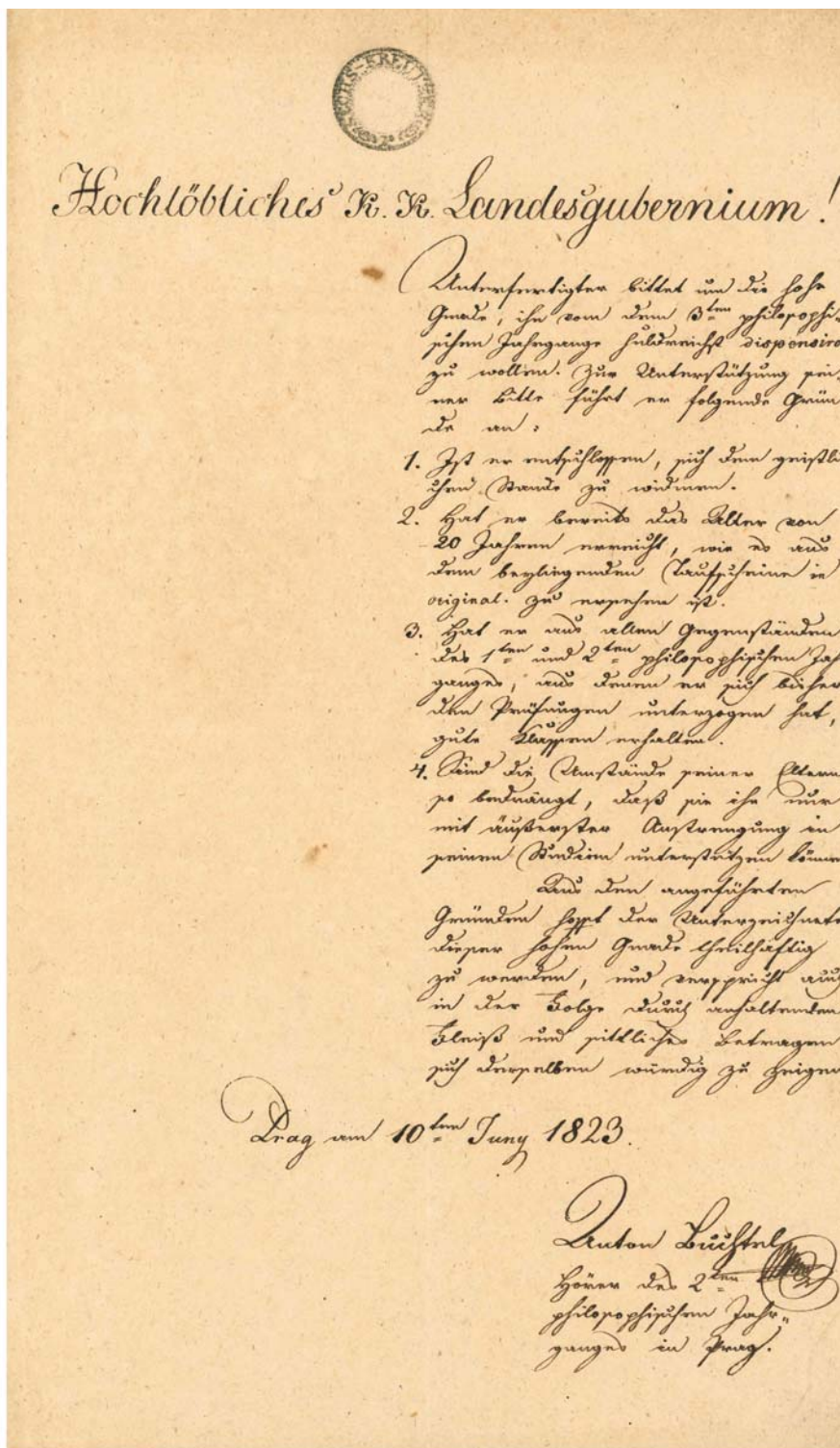
39 For example, Bolzano's lectures influenced Karel A. Vinařický (1803–1869), a priest and writer who was a year older.

40 HOLOUBEK, Ladislav. *Život a výuka v hradeckém semináři od roku 1714 do konce 19. století*. In: Polehla, Petr (red.). *350 let královéhradecké diecéze*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2015.

41 GRABMANN, Martin. *Die Geschichte der katholischen Theologie seit dem Ausgang der Väterzeit*. 2nd edition. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1961, p. 207.

42 STACHEL 1999, op. cit., p. 116.

43 HOLOUBEK, Ladislav. *Intelektuální život, studium a výuka v královéhradeckém biskupském semináři od jeho založení do konce 19. století*. Thesis. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 2016, pp. 29–38.

Obr. 5

Žádost adresovaná na zemské gubernium o dispensování z 3. ročníku filozofie. A. Buchtel uvádí následující důvody 1.) je rozhodnut pro duchovní stav, 2.) dosáhl věku 20 let, 3.) v prvním i druhém ročníku absolvoval všechny zkoušky s dobrým prospěchem, 4.) podmínky rodičů jsou natolik omezené, že jej nemohou déle vydržovat na studiích. NM-ČMH: č. př. Gp 2/2021. Fig. 5

An application to the provincial authorities for an exemption from the third year of study of philosophy. A. Buchtel states the following reasons: 1) he has decided to become a priest; 2) he has reached 20 years of age; 3) he has performed well on all of his examinations in his first and second years of study; 4) his parents' means are so limited that they can no longer support his studies. NM-ČMH: acquisition no. Gp 2/2021.

ogy agrees with Buchtel's statement that during his last (fourth) year he was already studying as a priest of pastoral theology. The lectures were in Latin and German, but in 1816 Bishop Alois J. Krakovský von Kolowrat decided that all seminarists should also receive necessary education in the Czech language and literature.

Years in Klášterec as an assistant parish priest and musical culture in the Orlické Mountains in the first half of the 19th century

According to custom, a newly ordained priest was first assigned for some period of time to an experienced parish priest as an assistant. As long as the generation of clergy from before the reforms under Emperor Joseph II was living, this practice made up for many of the shortcomings of education at the time. A. Buchtel was sent to the parish of his birthplace (1826), and he spent 12 years there,⁴⁴ then he was made the "localist" priest⁴⁵ in nearby Pěčín (1838),⁴⁶ although he also managed that church while still living in Klášterec.⁴⁷ At that time, he was devoting himself industriously to composing, and he generously dedicated his compositions to his professional colleagues and friends, and from those inscriptions we get an idea of the breadth of his social contacts at the time.⁴⁸

At the time and in that environment, it was not unusual for an assistant parish priest to have such interests. The region of the Orlické Mountains and surrounding areas was a place where the development of musical life bound to schools and churches was culminating in the first half of the 19th century,⁴⁹ and a number of composers came from there, with cantors⁵⁰ and priests⁵¹ among them. The music archives of the local churches, documented at the beginning of the 20th century by Emilián Trolda⁵² and Ondřej Horník,⁵³ reveal the diverse and often difficult repertoire with a strong representation of local composers. For example, there was Buchtel's immediate neighbour in Kunvald, Jan Michalička (1791–1867), a composer of popular pastorales,⁵⁴ who performed Masses by Joseph Haydn at the church and also led a dance band.⁵⁵ Another contemporary was the director of the Prague organ school Karel F. Pitsch (1786–1858), born to the family of a cantor in nearby Bartošovice.

The dense network of musical centres was connected with the care of feudal patrons for churches and schools. Another important factor was the colonisation of the mountain regions in the 18th century, where a new neighbourly and cultural environment emerged. Emperor Joseph's reforms did not have as destructive an effect on the mountainous regions as on the towns; to the contrary, they helped create a denser network of parishes and schools. The decline of higher musical

44 The assignment of new priests to the parish of their birthplace was not unusual. For example, Antonín František Tomášek, the elder brother of the composer Václav Jan Tomášek, was assigned from 1811 as parish priest and later dean in his birthplace Skuteč.

45 A localist was a priest assigned to a filial church that lacked the status of a parish. This arrangement was used in the Bohemian lands for churches founded by patrimonial administration, and later when the network of parishes was expanded under the reforms of Emperor Joseph II.

46 The Church of St John the Baptist, Pěčín's filial church, was built in 1729. From 1788 it was a church without parish status under the patronage of the Žamberk domain. See SOMMER 1836, op. cit., p. 281.

47 "Während dieser Anstellung wurde mir die Administration der Piciner Lokalie mit Dekret vom 15. März 1838 Z. 1306 übertragen, und nach ihrer Eigenschaft in Klösterle stationiert, und da belassen bis zum 23. September 1845." Farní kronika Letohradu, op. cit., p. 89.

48 See the chapter Antonín Buchtel – A Collector of Books and Music and a Composer.

49 See ZRŮBEK, Rudolf. Hudebníci z kraje pod Orlickými horami. In: *Orlické Hory a Podorlicko*, 1968, vol. 1, pp. 66–84. For the latest information, see the relevant topographical entries in: FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (red.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997.

50 Examples of cantors who were productive composers include Ignác Vorel (1772–1838) in Sedloňov and Rychnov or Martin Broulík (1751–1817) in Česká Třebová; see *ibid.*

51 Older contemporaries of A. Buchtel include Fr. Karel Kumpošt (Žamberk, 1758 – Vysoké Mýto, 1811) and Fr. Josef Ondřej Stehno (Ústí n. O., 1778 – *ibid.*, 1835); see *ibid.*

52 BUCHNER, Alexandr. Hudební sbírka Emiliána Troldy. *Sborník Národního muzea v Praze*, series A – historia, 1954, vol. 8, no. 1.

53 Ondřej Horník made a list of church archives from that period in Pěčín where Buchtel was working, nearby Kunvald, and other places. See ŠTEFANCOVÁ – KABELKOVÁ – PAULOVÁ 2012, op. cit.

54 Jan Michalička's best known compositions include the pastorate *Aj radost velikou zvěstují vám*. In: *České vánoční pastorely*, *Musica Antiqua Bohemica* 23. Praha: SNKLHU, 1955, pp. 46–50.

55 ZRŮBEK 1968, op. cit., p. 71.